

UNIVERSITATEA BABES-BOLYAI

**LA DOCTORALĂ STUDII DE POPULAȚIE ȘI ISTORIE A
MINORITĂȚILOR**

REZUMAT

STATUTUL FEMEII ÎN COMUNITATEA DE ROMI.

Moștenire culturală și evoluții contemporane.

Abordare comparativă:

comunitățile de romi din Florești și Sebeș

Drd. Alina IANCU

Coordonator științific: CS I dr. Tudor SĂLĂGEAN

CUPRINS

Introducere.....	1
Principalele surse care stau la baza cercetării.....	3
Capitolul I - Delimitări istorice și conceptuale cu privire la evoluția și identitatea romilor.....	34
1.1. Romii ca popor - proveniență, identitate, mod de viață, specific cultural.....	34
1.2. Clasificarea neamurilor de romi.....	40
1.3. Femeie romă.....	43
1.4. Comunitatea de romi.....	45
1.5. Terminologia cuvintelor rom-țigan.....	46
1.6. Discriminare – Stereotipuri.....	48
1.7. Facilitare comunitară.....	51
Capitolul II Abordarea metodologică.....	54
2.1 Analiza cantitativă.....	54
2.1.1 Teorii cu privire la analiza cantitativă.....	54
2.1.2 Prezentarea și argumentarea utilizării metodelor și tehnicilor de analiză cantitativă în cadrul cercetării.....	56
2.2. Analiza calitativă a cercetării.....	59
2.2.1 Teorii cu privire la analiza calitativă.....	59
2.2.2 Prezentarea și argumentarea opțiunii pentru utilizarea metodelor și tehnicilor de analiză calitativă în studiu.....	60
2.3. Instrumente ale cercetării.....	61
2.3.1. Chestionarul.....	61
2.3.2. Observația.....	63
2.3.3. Interviu.....	66
Capitolul III Obiectivele și ipotezele cercetării.....	71
3.1. Scopul cercetării.....	71
3.2 Ipotezele cercetării.....	72
Capitolul IV - Dimensiuni ale statutului femeii rome în comunități.....	74
4.1. Educația și accesul la oportunități - Evaluarea nivelului de educație al femeilor rome și impactul acestuia asupra poziției lor în comunitate.....	74
4.2. Sănătatea și bunăstarea.....	76
4.3. Implicarea în activități economice tradiționale.....	82
4.4. Accesul pe piața muncii.....	87

Capitolul V - Discriminare și stereotipuri asupra femeii rome din localitățile Sebeș și Florești.....	95
5.1. Experiențele de discriminare și stigmatizare.....	100
5.2. Stereotipurile asociate femeilor Rome.....	106
5.3. Politici de incluziune a femeii rome în societate.....	108
6.4. Femei marcante reprezentative de etnia romă.....	112
6.4.1. Dana Varga.....	112
6.4.2. Nicoleta Bitu.....	113
6.4.3. Magda Matache.....	113
6.4.4. Alte personalități feminine din rândul etniei rome:.....	113
Capitolul VI - Analiză și interpretare a rezultatelor.....	115
7.1. Prezentarea datelor obținute din chestionar, observație și interviu.....	115
7.1.1 Chestionarul.....	115
7.1.2 Analiza calitativă - Observația.....	134
7.1.3 Interviul.....	143
CAP VII - Abordarea analitică a comunităților de romi din Sebeș și Alba. Analiză comparativă.....	156
8.1 Nivel educațional.....	156
8.2 Reprezentarea comunităților de romi din Florești și Sebeș.....	158
8.3 Analiza percepției femeilor rome asupra tradițiilor și a procesului de emancipare în comunitățile din Sebeș și Florești.....	161
8.3.1. Accesul la educație.....	161
8.3.2. Accesul la servicii de sănătate.....	163
CONCLUZII.....	167
BIBLIOGRAFIE.....	189
ANEXE.....	200

Cuvinte cheie: cutume, emancipare, femeie romă, obicei, tradiții

Introducere

Motivația cercetării și urmării studiilor doctorale

Încă din timpul anilor de studenție, am simțit o profundă dorință de a explora istoria și modul de viață al romilor. După ce am devenit student, am decis să mă alătur unei organizații studențești neguvernamentale cu focus pe romi, care a fost prima de acest gen la nivel național. Această implicare m-a expus la o viziune nouă asupra comunității de romi, permițându-mi să înțeleg nevoile membrilor comunității, așteptările lor, modul lor de viață, tradițiile și identitatea lor, dintr-o perspectivă diferită față de cea a comunității mele de origine.

În sfera comunității mele de origine, localizată în Sebeș, județul Alba, persistă un set de norme culturale și sociale care influențează profund implicarea femeilor rome în domeniile educației și profesionale. Fiind primul individ de sex feminin din această comunitate care a finalizat ciclul liceal și a continuat studiile la nivel universitar, am reprezentat o figură emblematică, catalizând un sentiment de încurajare și aspirație în rândul tinerilor romi din aceeași comunitate. Prin prezența și succesul meu în domeniul educațional, am generat un model de referință, stimulând indirect alți membri ai comunității să-și urmeze propriile ambiții academice.

Este remarcabil faptul că, în urma acestui exemplu personal, un număr semnificativ de tineri romi din această localitate au început să urmeze cursurile liceale. Chiar și în cazul în care unii dintre acești tineri nu au avansat ulterior spre învățământul superior, acest fenomen reflectă o schimbare de paradigmă și o recunoaștere a importanței educației în cadrul comunității. Astfel, se poate deduce că prezența unor modele pozitive, inclusiv a subsemnatei, are un impact semnificativ în promovarea și consolidarea valorii educației în rândul membrilor comunității rome.

Parcursul meu universitar m-a făcut să constat că, în ciuda elementelor comune cu oricare altă comunitate, există și aspecte distincte între diversele comunități romi. Limba, portul tradițional, și chiar mecanismele de incluziune adoptate pot varia semnificativ de la o comunitate la alta. Această constatare a generat o surprinzătoare întrebare în propria mea conștiință - că, deși

fac parte din etnia romă, nu mă cunosc pe mine însumi și nu cunosc comunitatea romă suficient de bine pentru a vorbi în numele ei sau pentru a reprezenta cultura și tradiția acesteia în societate. Prin urmare, afirm cu certitudine că parcursul meu academic m-a ajutat să înțeleg și să cunosc comunitatea romă, alimentându-mi curiozitatea și motivația de a aprofunda cunoștințele în acest domeniu de-a lungul anilor.

Astfel, odată cu decizia de a urma cursurile doctorale am asimilat și dorința de a aprofunda și cunoaște etnia romă atât din perspectiva istorică, culturală și tradițională specific reprezentativă acestei etnii dar și din perspectiva valorificării acelor elemente inedite, nepromovate sau promovate insuficient la nivelul societății românești.

La debutul studiilor doctorale am optat în a cerceta modul în care limba romani este reprezentativă pentru comunitățile de romi din punct de vedere istoric și tradițional de a evalua și ilustra gradul prin care limba romani poate fi consemnată ca fiind un patrimoniu cultural specific etniei rome. Ulterior, după aprofundarea mai multor cărți de specialitate cu privire la romi și după o discuție prealabilă cu potențialul eșantion al cercetării, am considerat că această abordare nu are un caracter inedit, o serie de cercetări și studii abordau deja această tematică fapt pentru care am optat la schimbarea temei de cercetare tezei de doctorat.

Având în vedere aceste aspecte am considerat oportună schimbarea temei de cercetare, astfel noul titlu, respectiv temă de cercetare va aborda statutul femeii rome la nivelul comunității. Am optat pentru această temă din diverse motive. În primul rând, conceptul de femeie romă, statut, poziție în comunitate este prea puțin vizibil în lucrările de specialitate. Totodată, este un domeniu prea puțin abordat datorită caracterului tabu cu care este perceput în comunitatea de romi.

Femeia romă se raportează la tradiții care de regulă îi stopează posibilitatea de evoluție de emancipare. Având în vedere faptul că sunt de etnie romă, sunt femeie și totodată motivată în a aborda acest subiect, cel mai probabil puțin dezbătut și promovat, am decis, împreună cu coordonatorul științific să aleg ca temă de cercetare acest domeniu, fiind ferm convinsă de faptul că prezintă un interes nu doar pentru mine ci și pentru societate per ansamblu.

Este important de menționat că tema de cercetare abordată este în mod substanțial influențată pe de-o parte de perspectivele personale iar pe de altă parte de contextul experienței individuale proprii. Ca femeie de etnie roma, provenind dintr-o comunitate de romi compactă,

am fost mereu conștientă de provocările și dificultățile cu care se confruntă femeile din această comunitate.

Experiențele mele personale m-au sensibilizat la problemele de discriminare, stereotipizare și marginalizare cu care se confruntă femeile rome, dar și la potențialul și resursele neexploatate pe care le dețin. Astfel, obiectivul meu prin teza de față este de a aduce în atenția comunității academice și a publicului realitățile complexe ale vieții femeilor rome din comunitățile de romi, de a evidenția resursele și capacitățile acestora, dar și obstacolele și barierele cu care se confruntă în accesarea educației, serviciilor de sănătate, locurilor de muncă și în participarea activă în procesele de luare a deciziilor. Prin această cercetare, îmi propun să contribui la creșterea gradului de conștientizare și la promovarea inițiativelor care să sprijine și să îmbunătățească statutul femeilor rome, în vederea unei mai mari incluziuni sociale și a unei mai bune reprezentări a diversității culturale și de gen în societate.

În baza cunoștințelor proprii dobândite ca urmare a activismului în comunitățile de romi din Florești și Sebeș, fără vreo rețineri pot afirma faptul că de regulă, femeia romă în sânul comunității tradiționale se raportează la o serie de cutume interne cunoscute de aceasta și acceptate într-o anumită măsură chiar dacă acest lucru îi generează o multitudine de sacrificii și responsabilități.

Emanciparea femeii în comunitățile de romi de regulă nu e îmbrățișată, mai mult e privită ca o insultă la adresa comunității. Astfel intenția de aprofunda această problemă are la bază nu doar faptul că sunt femeie și sunt de etnie romă ci și motivația proprie de a evalua efectele emancipării femeii rome atât din punctul de vedere al comunității și a familiei dar și din propria ei ipostază.

În familiile tradiționale de romi rolurile de gen sunt cunoscute înainte de căsătorie. Bărbatului i se atribuie munca și rostul banilor iar femeii, casa și copiii. În familia modernă sarcinile sunt atribuite în mod egal atât bărbatul cât și femeia își asumă responsabilități comune. În această ordine de idei, teza abordează și o perspectivă comparativă, între femeia tradițională și cea modernă din perspectiva așteptărilor acesteia, relație, nivel educațional, ocupație și raportarea la tradiții.

Principalele surse care stau la baza cercetării

În ceea ce privește fundamentarea cercetării, aceasta se bazează pe multiple surse, cuprinzând nu doar literatura de specialitate, ci și experiența dobândită în urma implicării directe

în diverse proiecte comunitare și organizații neguvernamentale. Ca facilitator comunitar, mediator sanitar și educator în domeniul cultural și lingvistic al romilor, am avut ocazia să experimentez în mod direct complexitatea și diversitatea situațiilor întâlnite în comunitățile de romi. Această experiență diversă și profundă îmi va permite să abordez cercetarea dintr-o perspectivă comprehensivă și să înțeleg în profunzime subtilitățile și provocările asociate cu tema studiului.

Participarea activă în organizații precum „*Asociația pentru emanciparea femeilor rome*” și alte ONG-uri dedicate sprijinirii și promovării drepturilor femeii rome a consolidat înțelegerea mea asupra problemelor și nevoilor specifice ale acestei categorii de populație. Prin intermediul acestor activități, am acumulat cunoștințe relevante despre dinamica socială, culturală și economică din comunitățile de romi, inclusiv aspecte legate de gen și drepturile femeilor.

Astfel, această abordare multidimensională și experiența practică acumulată mi-au oferit pregătirea adecvată pentru realizarea cercetării propuse, furnizându-mi nu doar cadrul teoretic necesar, ci și perspectivele și instrumentele practice esențiale pentru investigarea în profunzime a statutului femeii rome în comunitățile din Sebeș și Florești.

Unul dintre aspectele esențiale ale cercetării constă în recunoașterea femeii rome din comunitate ca o sursă de informații de neprețuit. Prin intermediul interviurilor semi-structurate, aceste femei oferă perspective unice și detaliate asupra vieții lor, evidențind aspecte relevante pentru identitatea și statutul lor în cadrul comunității. În ciuda inițialei lor prudențe în exprimarea anumitor aspecte sensibile, pe măsură ce relația de încredere cu cercetătorul se consolidează, ele devin mai dispuse să împărtășească informații esențiale pentru înțelegerea problemelor și a dinamicii sociale și culturale specifice comunității de romi. Astfel, femeile rome reprezintă nu doar subiecte ale cercetării, ci și agenți activi ai producției de cunoștințe, aducând în discuție perspective și experiențe valoroase pentru dezvoltarea unei înțelegeri mai profunde și mai comprehensive a realităților din comunitatea lor.

În decursul proiectelor derulate în cadrul comunităților de romi, inclusiv în cele selectate ca și eșantion pentru cercetare, am constatat că, în ciuda diversității sociale și culturale, persistă anumite norme și obiceiuri tradiționale care influențează rolul și statutul femeii rome. Printre acestea se numără restricțiile referitoare la comunicare și exprimarea personală. În mod specific, am observat că femeile rome se confruntă adesea cu limitări în interacțiunile sociale, fiind restricționate în comunicarea cu persoanele din afara cercurilor restrânse de cunoștințe acceptate

de comunitate. De asemenea, ele se confruntă cu presiuni sociale care le împiedică să expună aspecte din viața lor familială sau personală în fața altor membri ai comunității.

Aceste aspecte evidențiază complexitatea dinamicii sociale și culturale din interiorul comunităților de romi și subliniază importanța unei abordări sensibile și interdisciplinare în cercetarea și înțelegerea statutului femeii rome în aceste medii. Observând aceste realități în comunitățile de romi, în loc să fiu descurajată de limitările și normele sociale existente, am considerat că este oportun să nu le văd ca pe o barieră absolută. Mai degrabă, am ales să pornesc de la premisa că orice informație obținută, fie ea limitată sau nu, este extrem de esențială pentru cercetarea mea.

Perspectiva și experiențele femeilor rome, chiar și atunci când sunt exprimate într-un cadru restrâns, pot oferi o înțelegere profundă și valoroasă a dinamicii sociale și culturale din comunitățile lor. Prin urmare, am decis să abordez acest aspect cu sensibilitate și determinare, conștientizând că chiar și cele mai mici informații pot aduce contribuții semnificative la dezvoltarea unei cunoașteri mai profunde și mai bogate despre statutul femeii rome în aceste medii.

În concluzie, motivația lucrării constă în necesitatea de a investiga și de a înțelege mai profund statutul femeilor rome în comunitățile din Sebeș și Florești. Importanța acestei cercetări rezidă în faptul că femeile rome se confruntă adesea cu multiple forme de marginalizare și discriminare, iar abordarea acestor probleme este crucială pentru promovarea incluziunii sociale și a drepturilor acestora.

În ceea ce privește structura lucrării, aceasta urmează să ofere un cadru coerent și riguros pentru investigația propusă.

Primul capitol – *Delimitarea conceptelor* – are rolul de a clarifica și de a stabili conceptele și termenii cheie utilizați în cercetare, precum discriminare, stereotipuri, comunitate de romi, femeie romă, terminologiile țigan-rom și facilitare comunitară. Această etapă este esențială pentru a evita ambiguitățile și pentru a asigura o înțelegere comună a tematicii abordate. Capitolul va prezenta, de asemenea, aspectele tradiționale definiției privind rolul și identitatea femeii rome, atât din perspectiva vestimentației și comportamentului tradițional, cât și din punct de vedere al relației acesteia cu o serie de cutume existente în comunitatea sa. În plus, se va analiza modul în care femeile de etnie romă sunt percepute și tratate în societate, precum și în cadrul propriului lor grup etnic, incluzând aspecte legate de discriminare și stereotipuri.

Capitolul examinează, de asemenea, inițiativele politice, organizaționale și sociale întreprinse pentru a promova incluziunea femeilor de etnie romă în diverse aspecte ale societății.

Al doilea capitol – *Abordarea metodologică a cercetării* – fundamentează metodologiile folosite printr-o abordare mixtă, care integrează atât elemente cantitative, cât și calitative. Analiza cantitativă va permite obținerea unor date numerice relevante, în timp ce analiza calitativă va oferi o înțelegere mai profundă a percepțiilor și experiențelor femeilor rome. Justificarea utilizării acestor metode se bazează pe necesitatea de a obține o perspectivă cuprinzătoare asupra realităților sociale și culturale ale comunităților studiate.

Al treilea capitol – *Obiectivele și ipotezele cercetării* – este fundamentat în concordanță cu scopul general al studiului și vizează o înțelegere profundă a statutului femeilor rome în comunitățile analizate. Ipotezele de lucru sunt elaborate pe baza cadrului teoretic și a literaturii existente în domeniu, reprezentând presupuneri ce urmează a fi testate în cadrul cercetării.

Capitolul al patrulea – *Dimensiuni ale statutului femeii rome în comunități* – oferă o scurtă incursiune în istoria romilor, concentrându-se pe originea lor, identitatea culturală și tradițiile care îi caracterizează ca popor distinct. De asemenea, sunt analizate și clasificate diferitele grupuri de romi, în funcție de neamuri și practici tradiționale, cu accent pe modul în care aceste aspecte influențează identitatea lor culturală contemporană.

Capitolul al cincilea – *Discriminare și stereotipuri asupra femeii rome din localitățile Sebeș și Florești* – expune diverse aspecte legate de femeile de etnie romă, din punct de vedere al nivelului educațional, accesului la programe de dezvoltare profesională, îngrijirea sănătății, precum și participarea la activități economice tradiționale. De asemenea, se analizează politici și programe publice care vizează integrarea femeilor rome pe piața muncii și eliminarea stereotipurilor de gen. Abordarea acestor aspecte este justificată prin necesitatea de a înțelege mai bine contextul social, economic și cultural în care se desfășoară viața femeilor rome și de a identifica principalele provocări și oportunități cu care se confruntă acestea.

Capitolul al șaselea – *Analiza și interpretarea rezultatelor* – se concentrează pe prezentarea și interpretarea rezultatelor obținute din cercetare, evidențiind principalele constatări și tendințe identificate. Interpretarea rezultatelor este susținută de datele obținute în urma analizei cantitative și calitative, iar concluziile sunt trase în concordanță cu obiectivele și ipotezele stabilite anterior. La final, capitolul va prezenta concluziile principale ale cercetării, evidențiind rezultatele importante și implicațiile acestora pentru practica socială și politicile publice. Pe baza

concluziilor, vor fi formulate recomandări specifice pentru îmbunătățirea situației femeilor rome în comunitățile studiate.

Capitolul al șaptelea – *Abordarea analitică a comunităților de romi din Sebeș și Florești. Analiză comparativă* – va aborda o analiză comparativă a celor două comunități de romi, din perspectiva reprezentării comunitare, instituționale și politice, și modul în care femeia romă se raportează la diverse tradiții. De asemenea, va analiza gradul în care aceste cutume pot reprezenta bariere în procesul de emancipare, precum și accesul femeii rome la educație și serviciile de sănătate publică în cele două comunități.

Secțiunea finală a lucrării va prezenta concluziile generale ale cercetării, sintetizând conținutul fiecărui capitol și oferind direcții pentru viitoare cercetări în domeniu. În continuarea concluziilor, lucrarea va include bibliografia utilizată pe parcursul cercetării, urmată de o secțiune dedicată anexelor. În aceasta vor fi incluse materiale relevante, cum ar fi chestionarele aplicate, transcrierile interviurilor și alte documente suplimentare, care să contribuie la o înțelegere mai profundă a demersului de cercetare.

Structura propusă urmărește să ofere un cadru academic riguros și solid pentru cercetarea întreprinsă, asigurând coerența și relevanța fiecărei etape a procesului de investigație și analiză.

Încă din anii mei de studenție, am fost captivată de dorința de a cunoaște mai profund istoria și modul de viață al romilor. Experiența mea într-o organizație studențească neguvernamentală focalizată pe problemele comunității de romi mi-a oferit o perspectivă nouă asupra nevoilor, așteptărilor și modului de viață al membrilor acestei comunități. Acest lucru m-a determinat să explorez mai profund diversitatea culturală și socială a comunităților de romi.

Inițial, intenționez să explorez influența limbii romani asupra identității și tradițiilor romilor dintr-o perspectivă istorică și culturală. Cu toate acestea, după o analiză mai atentă și o discuție cu potențialii participanți la cercetare, am decis să îmi reorientez cercetarea către o temă mai puțin explorată și mai complexă - statutul femeilor rome în comunitatea lor și impactul tradițiilor și stereotipurilor asupra emancipării lor.

Alegerea acestei teme de cercetare a fost susținută de mai mulți factori. În primul rând, am observat că subiectul femeii rome, în special în ceea ce privește emanciparea și poziția sa în comunitate, este subreprezentat în literatura de specialitate. Ca femeie romă, m-am simțit direct implicată în această problemă și am considerat că este momentul potrivit să aduc această temă în prim planul cercetării academice. În al doilea rând, experiențele personale și profesionale în

domeniul activismului comunitar și al lucrului cu organizații neguvernamentale orientate către sprijinirea femeilor rome m-au sensibilizat la problemele cu care se confruntă aceste femei în cadrul comunității lor. Prin urmare, am considerat că investigarea și înțelegerea mai profundă a statutului femeilor rome în comunitatea lor reprezintă nu doar o necesitate, ci și o oportunitate de a aduce în atenția publicului și a comunității academice aspecte esențiale ale vieții acestor femei.

Prin această cercetare, îmi propun să aduc la lumină realitățile complexe ale vieții femeilor rome din comunitățile de romi, să evidențiez resursele și capacitățile acestora, dar și obstacolele și barierele cu care se confruntă în încercarea lor de a-și îmbunătăți statutul și condițiile de viață. Sper să contribui la creșterea gradului de conștientizare și la promovarea inițiativelor care să sprijine și să încurajeze emanciparea femeilor rome, conducând la o mai bună reprezentare a acestora în societatea românească contemporană.

Această abordare multidimensională și interdisciplinară, îmbinată cu experiența practică acumulată în activitatea mea de facilitator comunitar și activist în domeniul drepturilor femeilor rome, mă pregătește adecvat pentru realizarea acestei cercetări complexe și sensibile.

Studiul statutului femeilor rome în comunitățile lor reprezintă un demers crucial pentru înțelegerea profundă a realităților sociale și culturale cu care se confruntă această categorie de populație. Investigarea problemelor și oportunităților femeilor rome contribuie la promovarea incluziunii sociale și la combaterea discriminării și stereotipurilor la adresa acestei comunități. Cercetarea asupra femeilor rome poate furniza date și dovezi relevante pentru elaborarea și implementarea unor politici publice eficiente în domeniul incluziunii sociale și al egalității de gen. Prin aducerea în prim plan a problemelor și oportunităților femeilor rome, se poate contribui la construirea unei societăți mai echitabile, inclusiv a unei societăți în care diversitatea culturală și de gen este respectată și valorizată.

Rezultatele obținute au relevat că tradițiile și normele culturale rămân un factor semnificativ în încetinirea procesului de emancipare a femeilor rome. Practici precum căsătoriile timpurii și constrângerile sociale impuse de comunitate exercită o influență puternică asupra parcursului lor individual și a rolului lor în societate.

Totodată, am constatat o tendință pozitivă în ceea ce privește implicarea femeilor rome în deciziile familiale și comunitare. Creșterea accesului la educație și implementarea unor politici educaționale și sociale eficiente au contribuit semnificativ la îmbunătățirea situației lor și la eliminarea barierelor care le împiedică emanciparea.

Astfel, aceste rezultate nu doar reflectă realitatea femeilor de etnie romă din comunități, ci și subliniază importanța adoptării unor politici și strategii adecvate pentru promovarea egalității de gen și sprijinirea procesului lor de emancipare.

Într-o lume în care miturile străvechi încă își exercită influența asupra identității lor, femeile de etnie romă navighează între tradițiile ancestrale și oportunitățile moderne de emancipare politică. Cercetarea dezvăluie acest dialog complex, oferind o privire detaliată asupra luptei lor și a evoluției lor în contextul socio-economic actual. Fiecare cifră și fiecare poveste își găsesc locul în această narativă, conturând portretul unei comunități în căutarea succesului și a libertății.

Într-o analiză academică a situației femeii rome, este esențial să se recunoască complexitatea relației dintre emancipare și tradiție. Femeile rome se află într-o continuă tensiune între dorința de a se elibera de restricțiile impuse de normele tradiționale și nevoia de a-și păstra identitatea culturală unică.

Emanciparea femeilor rome implică îmbunătățirea accesului la educație, integrarea pe piața muncii și participarea activă în viața publică. Cercetările indică faptul că femeile rome care beneficiază de educație superioară și resurse economice sunt mai bine pregătite să își revendice drepturile și să participe la procesele decizionale. Aceste progrese favorizează apariția unei generații de femei capabile să își modeleze propriul destin, independent de constrângerile patriarhale tradiționale.

Totuși, tradițiile culturale joacă un rol esențial în menținerea coeziunii sociale și a identității etnice. Normele de gen din comunitățile rome sunt adesea influențate puternic de tradiții străvechi, care prescriu roluri clar definite pentru femei și bărbați. Aceste roluri includ, de obicei, responsabilități domestice și materne, limitând astfel posibilitățile femeilor de a se angaja în activități externe comunității.

Interacțiunea dintre emancipare și tradiție creează un context complex în care femeia romă trebuie să își găsească drumul. În acest context, cercetările recente subliniază necesitatea unor politici publice care să sprijine educația și angajarea femeilor rome, respectând în același timp valorile și tradițiile culturale. De asemenea, promovarea unor modele de succes din cadrul comunității este crucială pentru a demonstra că emanciparea nu implică neapărat abandonarea identității culturale, ci poate însemna o redefinire și adaptare a acesteia la realitățile moderne.

Astfel, analiza academică a condiției femeii rome trebuie să adopte o perspectivă cuprinzătoare, recunoscând complexitatea interacțiunii dintre tradiție și modernitate. Numai printr-o astfel de abordare detaliată pot fi dezvoltate soluții eficiente care să sprijine emanciparea reală a femeii rome, într-un mod compatibil cu păstrarea identității și valorilor culturale specifice.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI / ARTICOLE / STUDII

- ✓ ACHIM Viorel, *Țigani în Istoria României*, București, Editura „Enciclopedica“, 1998;
- ✓ ALBU Daniela, BERNA Maria-Beatrice, *Drepturile femeilor. O viață fără violență este dreptul fiecărei femei*, Adrian Bulgar (coord), București, Editura „Institutul Român pentru Drepturile Omului Drepturile Femeilor“ (IRDO), 2019;
- ✓ ALBU Daniela „Percepții asupra minorității rome în societatea românească. De la robie la emancipare“ *Revista Drepturile Omului*, Nr. 2, București, Editura „Institutul Român pentru Drepturile Omului“ (IRDO), 2021;
- ✓ BARRY Dave, *Dave Barry Turns 40*, London, Publishers „Crows“, 1991;
- ✓ BOANCEA Cristian, NEAMȚU George, *Elemente de asistență socială*, Iași, Editura „Polirom“, 1999;
- ✓ BOELLSTORFF Tom, NARDI Bonnie, PEARCE Celia, & T.L. Taylor, *Ethnography and Virtual Worlds: A Handbook of Method*, New Jersey, Publisher „Princeton University Press“, 2012;
- ✓ BONEA Georgiana Virginia „Emanciparea femeii în societatea românească și violența intrafamilială. aspecte teoretice și viziuni socioistorice“ *Revista Calitatea Vieții*, București, Editura „Academia Română“, 2018;
- ✓ BRAGĂ Andreea, NEAGA Diana Elena, NICA Georgiana Anca, *Toată lumea știa! Violența împotriva femeilor rome și nerome între normal și normativ*, București, Editura „Hecate“, 2017;

- ✓ BRAGĂ Andreea, CATRINA Alexandra, GAMONTE Simona, NEAGA Diana și ANDREESCU Gabriel „Analiza Dialogului cu Soțiile din Comunitățile de Romi“, Revista Femeilor Rome *Nevi Sara Kali*, Cluj-Napoca, Editura „Fundatia Desire“, 2009;
- ✓ BRICIU Cosmin, GRIGORAȘ Vlad, CENTRUL ROMILOR PENTRU POLITICI DE SĂNĂTATE – SASTIPEN, *Evaluarea impactului programului de mediere sanitară*, Proiect „Comunitatea contează pe tine- Implică-te!“, 2011;
- ✓ BRYMAN Alan, *Social Research Methods*, Ediția a V-a., Oxford, Editor „University Press“, 2016;
- ✓ BULBOACĂ Sorin Ovidiu „Discriminarea femeilor din România în societate și în viața economică în sec. XX“, Culegerea de Studii *Comunicare, Cultură și Societate – De la teorie la practică*, Vol. II, Arad, Editori „Maria Sinaci“ și „Cristian Măduța“, 2018;
- ✓ BURTEA Vasile, „Discriminarea – substitut al competenței și indicator al proastei administrări“ Revista de Științe Politice *Sfera Politicii*, București, Editura „Fundatia Orient Express“, Volumul XXII, 2014;
- ✓ CARAIVAN Daniel, *Căsătoriile mixte și efectele acestora asupra identității etnice rome*, Brașov Editura „Etnous“, , 2019;
- ✓ CÎRDEI Petruța „Femeia comunistă între realitate, doctrină și propagandă“, *Jurnalul-Analele Universității din București - Seria științe politice*, Nr. 14, ISSN 1582-2486, București, 2012;
- ✓ CHELCEA Ion, *Țigani din România*, București, Editura „Institutul Central de Statistică“ 1994;
- ✓ CHELCEA Septimiu, *Chestionarul în investigația sociologică*, București, Editura „Științifică și Enciclopedică“ 1975;
- ✓ CHERATA Lucian, București, *Istoria țiganilor*, Editura „Z“, 1998;
- ✓ CEBOTARI Aurelia, MOLDOVAN Ala, *Implicarea femeilor în dialogul social – Promovarea egalității de șanse în societatea democratică*, Conferința Internațională „Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: Rolul Bibliotecilor, Editura Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău, 2014;
- ✓ CENTRUL DE RESURSE PENTRU COMUNITĂȚILE DE ROMI, *Monitorizarea implementării la nivel local a Strategiei Guvernamentale pentru Îmbunătățirea situației romilor din România*, Cluj-Napoca, Editura „AMM SRL“, 2004;
- ✓ CIOABĂ Luminița Mihai, *Lacrimi rome*, București, Editura „Ro Media“, 2006;

- ✓ COHEN Louis, LAWRENCE Manion & MORRISON Keith, *Research Methods in Education*, 8th ed., London and New York, Publisher by „Routledge“ 2018;
- ✓ CORMOS Viorica Cristina „De la discriminare la combaterea discriminării. Etică și integritate socială“, *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Vol. 8, Nr.1, București, Editura „IARSIC“, 2020;
- ✓ CORNILESCU Dumitru, *Biblia cu explicații*, USA, Editura „Organizația Christian Aid Ministries“ 1996;
- ✓ CONSTANTINESCU Nicolae, *Relațiile de rudenie în societățile tradiționale*, București, Editura „Academia,“, 1987;
- ✓ CRESWELL W. John „Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches“, 4th ed., *SAGE Publications*, 2014;
- ✓ CONSILIUL EUROPEI – CURTEA EUROPEANĂ PENTRU DREPTURILE OMULUI, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, Protocolul nr. 12, Strasbourg, Franța, 2013;
- ✓ DE VAUS David, *Surveys in Social Research*, Sixth Edition, London and New York, Publisher „Routledge“, 2002;
- ✓ DEWALT M. Kathleen & DEWALT R. Billie, *Participant Observation: A Guide for Fieldworkers*, Second Edition, United Kingdom, Publisher „AltaMira Press“, 2011;
- ✓ DIEACONU Daniel „Țigani din România de la dezrobire la regimul comunist“, *Revista Istorie și Civilizație – Historia Magistra Vitae*, 2020;
- ✓ DILLMAN A, Don, SMYTH D. Jolene & CHRISTIAN Melani Leah, *Internet, Phone, Mail, and Mixed-Mode Surveys: The Tailored Design Method*, Fourth Edition, Publisher „John Wiley & Sons“, 2014;
- ✓ DRÂMBA Ovidiu, *Apariția și avaturile țiganilor*“, *Revista Lohanul – Magazin Cultural Științific*, Nr. 1(33), ISSN 1844-7686, localitatea Huși, județul Vaslui, 2015;
- ✓ DUMINICĂ Gelu, PREDA Marian, *Accesul romilor pe piața muncii*, București, Editura „Cărții de Agribusiness“, 2003;
- ✓ FOWLER J. Floyd, *Survey Research Methods*, 5th ed., Publisher „SAGE Publications INC International Concepts“, 2009;
- ✓ GAMONTE Simona „Influența politicilor afirmative asupra succesului social al femeii rome“ *Revista Femeilor Rome Nevi Sara Kali*, Cluj-Napoca, Editura „Fundația, Desire“, 2009;

- ✓ GÂRBOAN Raluca, ȘANDOR Sorin Dan „Metode calitative utilizate în evaluarea de proiecte“, *Revista Transilvană de Științe Administrative*“, Nr. 8(16), 2006;
- ✓ GILLHAM Bill, *Developing a Questionnaire*, Second Edition, New York, Publisher „Continuum International Publishing Group“, 2008;
- ✓ GHEORGHE Carmen „Egalitatea de gen în politicile publice pentru romi“, *Revista de Asistență Socială*, Nr.2, București, Editura „Polirom“, 2011;
- ✓ GRIGORE Delia - *Rromii și Rromanipen-ul: Între Stereotipurile unei identități stigmatizate și arhetipurile unei identități Reconstruite. Cultura rromani – stigmat sau motiv de mândrie?*, Studiu introductiv „Rromii... în căutarea stimei de sine“, București, Editura „Vanemonde“, 2007;
- ✓ GRIGORE Delia *Identitatea rromă contemporană – Între etnotip și stereotip*, București, Editura „Amare Rromentza“, 2018;
- ✓ GRIGORE Delia *Rromanipen – Fundamente ale culturii romani*“, București, Editura „Centrul Național de Cultură a Romilor Romano Kher“, 2020;
- ✓ GRIGORE Delia și SARĂU Gheorghe *Istorie și tradiții rrome*, București, Editura „Salvați Copiii“, 2006;
- ✓ HENDERSON Paul și THOMAS David, *Community Development and Civil Society: Making Connections in the European Context*, Bristo, „Policy Press“, 2002;
- ✓ HUNTER Dale *The Art of Facilitation: The Essentials for Leading Great Meetings and Creating Group Synergy*, San Francisco, Publisher „Jossey-Bass“, 2000;
- ✓ ILUȚ Petru, *Abordarea calitativă a socioumanului*, Iași, Editura „Polirom“, 1997;
- ✓ IONESCU Marica și CACE Sorin, *Politici publice pentru romi. Evoluții și perspective*, București, Editura „Expert“, 2006;
- ✓ KOGĂLNICEANU Mihail, *Schițe despre țigani*, Iași, Tipografia „Dacia“, Editori „P. Iliescu & D. Grossu“, 1900;
- ✓ KRETZMANN John P. și MCKNIGHT, John L. în lucrarea *Building Communities from the Inside Out: A Path Toward Finding and Mobilizing a Community's Assets*, Chicago, Publisher by „ACTA“1993;
- ✓ KVALE Steinar, & BRINKMANN Svend, *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*, Third Edition, Publisher „SAGE Publications, Inc“, 2015;
- ✓ LIÉGEOIS Jean Pierre, *Rromii în Europa*, București, Editura „Monitorul Oficial“, 2008;

- ✓ MAGYARI-VINCZE Eniko, *Excluderea socială la intersecția dintre gen, Etnicitate și Clasă - O privire din perspectiva sănătății reproducerii la femeile Rome*, Cluj-Napoca, Editura „Fundăția pentru Studii Europene“, 2006;
- ✓ MAGYARI-VINCZE Eniko Magyari-Vincze, *Femei și bărbați în Clujul multiethnic*, Volumul I-III, Cluj-Napoca, Editura „Fundăția Desire“, 2001;
- ✓ MATAACHE Magda „Egalitatea de gen, simț al apartenenței, ambele?“ *Revista Femeilor Rome Nevi Sara Kali*, Cluj-Napoca, Editura „Fundăția, Desire“, 2009;
- ✓ MATEI Petre „Romi sau țigani. Etonimele –istoria unei neînțelegeri“ în Istvan Horvath și Lucian Nastasa, *Rom sau Țigan - Dilemele unui etnonim în spațiul românesc*, Cluj-Napoca, Editura „Institutul pentru Studiarea problemelor Minorităților Naționale“, 2012;
- ✓ MAYO Marjorie *Regeneration and Renewal: New Labour's Urban Policy and the 'Problem' of Social Exclusion*, Bristol, „Policy Press,“ 2001;
- ✓ MIHĂIESCU Oana, PUTINEANU Dorina și RÎUREANU Carmen, *Discriminarea pe înțelesul tuturor*, București, Editor „Asociația pentru Incluziune Socială PROETNICA“, 2018;
- ✓ MIFTODE Vasile, *Metodologia sociologică*, Galați, Editura „Porto-Franco“, 1995;
- ✓ MIROIU Mihaela, *Studii de gen*, Iași, Editura „Polirom“, 2015;
- ✓ MOCANU Cristina, *Discriminare multiplă în România*, București, Editor „Societatea de analize feministe și Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale“ 2008;
- ✓ MOCANU Cristina, ZAMFIR Ana Maria și GHEORGHE Carmen, *Femei rome pe piața muncii: Interese, reprezentare și participare sindicală*, București, Editori „Institutul Național de Cercetare Științifică în domeniul Muncii și Protecției Sociale“ și „Agenția de Dezvoltare Comunitară Împreună“, 2011;
- ✓ MUIJS Daniel „Doing Quantitative Research in Education with SPSS“, 2nd edition, *SAGE Publications*, 2010;
- ✓ NEUMAN William Lawrence, *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*, Seventh Edition, United Kingdom, Publisher „Pearson Education The Limited“ 2013;
- ✓ OPPENHEIM N. Abraham, *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*, New York, Publisher „Continuum International Publishing Group“, 1992;

- ✓ PARNO Marius Imre, VASILUȚĂ- ȘTEFĂNESCU Marius „Socio-Economic Aspects of the life of the roma community“, *Revista universitară de Sociologie Case Study*, Timișoara & Cluj-Napoca, Nr. 2, 2021;
- ✓ PETCUȚ Petre, *Romii. Sclavie și Libertate – Constituirea și emanciparea unei noi categorii etnice și sociale la nord de Dunăre*, București, Editura „Centrul Național de Cultură a Romilor“, 2016;
- ✓ PETCUȚ Petre, GRIGORE Delia, SANDU Mariana, *Istoria și tradițiile romilor*, București, Editura „RO Media“, 2023;
- ✓ POȘIRCĂ Larisa „Managementul Riscurilor Culturale în Integrarea Femeilor Rome pe Piața Muncii“, *Revista Femeilor Rome Nevi Sara Kali*, Cluj-Napoca, Editura „Fundatia Desire“, 2009;
- ✓ POTRA George „Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România“, București, , *Colecția Studii Cercetări, Sinteze – Seria Istorie*, Editor „Mihai Dascăl“ 2002;
- ✓ PREDA Marian și ZAMFIR Cătălin, *Romii din România*, București, Editura „Expert“, 2002;
- ✓ PREDA Simona „Parteneriatul Guvern-organizații neguvernamentale, factor de succes în implementarea strategiei de îmbunătățire a situației romilor“ – Interviu cu Dan Jurcan, Secretar de Stat în Ministerul Informațiilor Publice, *Revista de Asistență Socială*, Nr. 4-5, București, Editura „Polirom“, 2002;
- ✓ PREOTEASA Ana Maria, *Specificul ocupării la populația de romi din România*, Raport de țară „Situația romilor în România 2011 între incluziune socială și migrațiune”, Constanța, Editura Dobrogea, 2011;
- ✓ ROBSON Colin, *Real World Research*, 3rd ed., United Kingdom, Publisher „John Wiley & Sons AND Sons LTD“, 2011;
- ✓ ROMANI CRISS, *Serviciile de sănătate si romii Evaluarea sistemului de mediere sanitară*, Iași, Editura „ADI“, 2007;
- ✓ ROTARIU Traian, ILUȚ Petru, *Ancheta sociologică și sondajul de opinie*, Iași, Editura „Polirom“, 2006;
- ✓ RUBIN J. Herbert & RUBIN S. Irene, *Qualitative Interviewing: The Art of Hearing Data*, Third Edition, Publisher „SAGE Publications, Inc“, 2012;
- ✓ SALA Gabriel, *Neamul Țiganilor gabori -istorie tradiții mentalități*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia“, 2013;

- ✓ SANDU Ion, *Istoria și Tradițiile Minorității Rome*, Manual pentru clasa a VI- a, București, Editura „Didactică și Pedagogică SA“, 2018;
- ✓ SANDOR Sorin Dan, *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*, București, Editura „Tritonic“, 2013;
- ✓ SARANTAKOS Sotirios, *Social Research*, Fourth Edition, United State, Published „Palgrave Macmillan“, 2013;
- ✓ SANOFF Henry, *Community Participation Methods in Design and Planning*, New York: Wiley, 2000;
- ✓ SAUNDERS Mark, LEWIS Philip & THORNHILL Adrian, *Research Methods for Business Students*, Seveth Edition, Publisher „Pearson Education The Limited“, 2015;
- ✓ SCÂRNECI Florentina, *Îndrumar de cercetare calitativă în științele socio-umane*, Brașov, Editura „Universitatea Transilvania“, 2016;
- ✓ STEWART Michael, *Vremea Romilor*, Cluj-Napoca, Editura „Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale“, 2014;
- ✓ STOICA Ionel „Implicațiile Geo(Politice) ale minorității rome în Uniunea Europeană. Soluții Fezabile de integrare“, Revista *Impact Strategic* Nr. 1,[38], București, Editura „Universitatea Națională de Apărare Carol I“, 2011;
- ✓ SURDU Laura „Mecanismele de construcție și deconstrucție a stigmatizării în cazul romilor din România“, *Revista Calitatea Vieții*, Nr.1-2, Seria XXI, București, Editura „Academiei Române“, 2010;
- ✓ TASHAKKORI M. Abbas & TEDDLIE B. Charles, *SAGE Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*, Second edition, United States, Publisher „SAGE Publications Inc international Concepts“, 2010;
- ✓ VOICU Mălina, *Nevoi și resurse în comunitățile de romi*, București, Editura „Fundația Soros România“, 2007;
- ✓ VOICU Mălina, POPESCU Raluca, *Viața de familie și poziția femeii în comunitățile de romi – Raport de cercetare*, Editura „Fundația Soros“, 2009;
- ✓ VOICU Mălina, POPESCU Raluca „Nașterea și căsătoria la populația de romi“, Revista *Calitatea Vieții*, XVII, n. 3–4, București, 2006;
- ✓ WEIL Marie, REISCH S. Michael și OHMER L. Mary , *The Handbook of Community Practice*, Thousand Oaks, CA, „SAGE Publications“, 2013;

- ✓ WILKINSON William, *An Account of the Principalities of Vallachia and Moldavia*, London, 1820;
- ✓ YIN K. Robert, *Case Study Research and Applications: Design and Methods*, Sixth Edition, Published „SAGE Publications Inc“, 2018;
- ✓ ZAMFIR Elena și Cătălin Țiganiu între ignorare și îngrijorare, București, Editura „Alternative“, 1993;